

..görüşler.. görüşler.. görüşler.. görüşler..

TEK ESKİ GENEL MÜHÜRLERİNDEN SAYIN GÜLTEKİN TÜRKÖĞLÜNÜN, TMMOB ESKİ BAŞKANI SAYIN BÜLENT TANIK'IN, TMMOB JEOLojİ VE KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASININ KEMERKÖY TERMİK SANTRALINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİ AŞAĞIDA SUNMAKTAYIZ.

TEK ESKİ GENEL MÜDÜRLERİNDEN SAYIN GÜLTEKİN TÜRKÖĞLU

Kemerköy termik santralının yer seçimi dolay ısı ile çevre kirlenmesi konusunda Türkiye Elektrik Kurumu ile Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı arasında ortaya çıkan görüş ayrılığı, sanırım konunun yeteri kadar incelenmediğini göstermektedir.

Gökova körfezi gibi, ülkemizin en güzel doğa parçalarından birinin, bir önlem alınmadığı takdirde bu santralin bacasından çıkacak kükürt dioksit gazlarının ve çevreye yayılacak küllerin etkisi ile çöleceği bir gerçektir. Ancak Türkiye Elektrik Kurumu tarafından alınacağı belirtilen, santralin bu etkisini azaltıcı (Yok edici diyemiyorum) yöndeki önlemlerinde ne derece başarılı olacakları konusu çok daha geniş bir araştırmaya değerdir, sanırım.

İşte bu nedenlerle santralin yapımına hemen başlamasını bir acelecilik kabul ediyorum. Elektrik enerjisi üretim ve tüketim dengesi açısından da bu aceleyle gerek yoktur kanaatindeyim.

Bugün ülkemizdeki elektrik enerjisi üretimi yaklaşık 30 milyar kwh dır. TEK ve DSI'ce inşaatlarına devam edilen termik ve hidrolik santrallerin toplam üretimleri de en az 30 milyarkwh'dır. O halde Kemerköy santralının yapımına hemen başlanması diye bir zorunluk bulunmamaktadır. Bu nedenle, incelemeleri biraz daha sürdürüp hem ilgili kuruluşlardaki, hemde kamuoyundaki kuşkuvarı giderici bir sonuca ulaşmak en uygun yol olacaktır.

TMMOB ESKİ BAŞKANI SAYIN BÜLENT TANIK

"Gökova (Kemerköy) Termik Santrali Gerçekten Politik Bir Tercihtir.."

"Yapılmalı..", "yapılmamalı..", "mabet gibisini yapacağız, turistik santral olacak.."; "cinayettir..", "cahiller..", "devlet güçlüdür.." derken, kamuoyu boyluboyunca bir tartışmanın ortasında buldu, kendini.. Sorun öyle kondu, tartışmalar öyle gelişti ki, vatandaş önüne konan iki ucu kokulu deyneği neresinden tutacağını iyice şaşırıldı.. Sadece vatandaş mı? Konuyla ilgili farklı kuruluşların farklı uzmanları ve farklı politik karar kademeleri de aynı şaşkınlığın içine itildiler. Hergün değişen bilimsel ve teknolojik "kanıtlar" ve projeye ilişkin yeni bilgiler, tercihlerin dayanaklarını iyice zorlar oldu.

Santralin Kemerköy'de yapımından yana olan görüşlerin dayandığı temel noktalar şunlardır: ^

1. Elektrik gereksinmesi giderek artacaktır.. Türkiye'deki tüketim ortalaması Avrupa'nın çok gerilerindedir. Bu yüzden süratle bulunabilen her kaynak enerjiye ve elektriğe tahsis edilmelidir. Kemerköy için Polonya'dan sağlanan kredi çok uygundur. Kalkınmak için başka çare yoktur..

(1) Cemal Büyükbaş Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bütçe görüşmeleri ve Gökova gensoru görüşmeleri TBMM tutanakları.

KEMERKÖY TERMİK SANTRALI... KEMERKÖY TERMİK SANTRALI... KEMERKÖY TERMİK SANTRALI... KEMERKÖY TERMİK SANTRALI...

..görüşler.. görüşler.. görüşler.. görüşler..

Bugün kilovatsaati ortalama 4 cent'ten elektrik ithal etmekteyiz. Yılda ortalama 2.5 milyar kilovatsaat tutan bu ithalatın karşılığı olarak 100 milyon dolar ödenmekte, 2.210 megavatlık santralin yıllık üretimi ise yaklaşık 2.5 milyar kilovatsaat'dir. Yani ithalata ödenen miktara denk bir yatırımla açık kapanacaktır.

2. Türkiye'nin enerji sistemi ve tüketim yoğunlukları şöyledir: termik ve hidrolik kaynaklar Güneydoğu Anadolu Bölgesinde buna karşılık sanayi ve tüketim talebinin ağırlıklı bölümü Kuzeybatı'da yoğunlaşmıştır. Enerji taşıma sistemlerinin kurulması pahalı olduğu gibi yük tevziinde kayıpların azaltılması ve enerji kalitesinin korunması için enterkonnekte sistemde dengenin korunması ve termik-hidrolik ağırlıklarının belirli oranda sürdürülmesi gerekmektedir. Bu yüzden sisteme batıdan enjeksiyon yapılması zorunludur..

3. Su gereksinmesi çok büyüktür.. 15 km uzağa Yeniköy'e su götürülmesi olanağı yoktur. Yeniköy'deki iki ünite için yılda 12 milyon ton su gerekmektedir bu yüzden buradaki üçüncü ünite yatağan'a taşınmıştır..

4. "Teknikte bugün alınamayacak tedbir yoktur.. İstenirse burada havadaki sulfürizasyon konsantrasyonunu sıfıra indirecek tedbirler alınabilir. Bunun için tekrardan 60 milyon dolar sarf ederek bu santrale bir de birçok memleketlerde yapıldığı gibi desulfürizasyon tesisi kurmak icap eder, biz bunun da yerini bıraktık. Fakat yapmış olduğumuz hesaplamalar böyle bir tesise şu anda gerek göstermiyor.."

Bu dört temel sav şöyle irdelenebilir:

1- İlk noktada belirtilen enerjinin gerekliliği doğrudur, öncelikle hidrolik ve termik kaynaklardan karşılanabilecek bu gereksinmenin insan yaşamı için zorunlu olan başka gereksinmelerden vazgeçilmesi pahasına yapılması ise kolay katılınabilecek bir sav değildir. Kuşkusuz uygun koşullarla sağlanan Polonya kredisi yakın çevrede başka çözümlerle de kullanılabilir hale getirilebilir.

Ayrıca ithal kömüre dayalı santral yatırımları da, gerekçenin ikinci kısmında belirtilen ithal elektriğe benzer sakıncaları taşımaktadır. Termik santrallerin, kömürlerin yatak özelliklerine göre yerinde dizayn edilmeleri ve yapılmaları, kömür kaynağına bağımlılığı daha da artırmaktadır. Kazanların uyarlandığı kömür temininde gereken süreklilik sağlanamadığı takdirde yatırımın devre dışı kalması kaçınılmaz olmaktadır.

2— Türkiye'nin bir enerji master planı yoktur. Bu olmadığı gibi sanayileşme ve kentleşmeye ilişkin ciddi plan ve programlar da bulunmamaktadır. Kalkınmada öncelikli yöreler konusunda öne sürülen tedbirler, sözün önüne geçememekte, insanlar, sanayi, üretim ve tüketim kuzeybatıda İstanbul metropoliten alanında yığılmaya devam etmektedir. Bu kendiliğinden gelişme veri alınarak yapılacak düzenlemelerin parça maliyetleri, daima yanıltıcı olacaktır. Mevcut gelişme trendine boyun eğip onun gereksinimleri palyatif tedbirlerle karşılanmaya çalışılırsa daha çok Marmaralar, Boğazlar, Tekirdağlar, Gemlikler, Çatalağzılar, Aliağalar, Somalar, Tunçbilekler, Yatağanlar ve Gökovalar elden çıkacaktır. Nemrut Koyunu, Silifke'yi İskenderun Körfezini kimse yerine koyamaz.

Konu toplumun tümünü ve bütünsel önlemleri gerektiren boyutlarda olduğu için son derece karmaşıktır. Örneğin konut tasarımında alınabilecek küçük tasarruf önlemleri domestik enerji tüketimini önemli ölçülerde azaltabilecektir. Aynı biçimde sanayi yerleşiminde dikkat edilecek bazı kamu çıkarları da ülkenin enerji sisteminin zorlanmamasını, enerji tevziinde karşılaşılan kayıpları azaltacağı gibi doğanın korunmasında ve dengeli kalkınmanın sağlanmasında ölçülemez yararlar sağlayacaktır. Böylece de yük üretim kaynakları ile tüketim odakları arasında denge sağlamak için dünyanın en kirlenmiş tesislerinden olan termik santralleri ithal veya yerli kömüre dayalı olarak Gemliklerde, Aliağalarda, Gökovalarda kurma zorunluluğu doğmayacaktır.

3— Kömürü bile gerektiğinde, Japonya'dan, Afrika'dan sağlanabilen böylesi önemli projelerin su bulunamayacağı için zorlanıyor olması makul görünmemektedir. Jaraj yapımındaki aksaklıkların ve rezervuar kapasitesinin kamuoyundaki belirsizliği, bir yana bırakılsa bile, benzer santrallarda susuz alanlarda uygulanan kapalı sistem alternatifinin yeterince tartışılmadığı bir gerçektir. Böylesi bir yatırım projesinin fizibilitesi bütünden ayrılıp, parça olarak ele alınırsa, sürekli değişen, kanıtlar yelpazesi ile her karara dayanak bulmak, olmaz olur yapmak mümkündür.

4— Pahası ödendiği zaman teknik olarak yapılamayacak şey gerçekten çok azdır.. Ancak görüldüğü gibi politik karar noktaları, böylesi doğal ve turistik değeri olan bir yöredeki kirlenme oranı konusunda emin değildir. Bakanlık % 2.7 si kükürt olan 95 milyon ton kömürün yanması sonucu 8-127 mikrogram/metre-

~~KEMERKÖY TERMİK SANTRALI... KEMERKÖY TERMİK SANTRALI... KEMERKÖY TERMİK SANTRALI... KEMER~~

..görüşler.. görüşler.. görüşler.. görü

küp kükürt konsantrasyonuna ulaşılacağını ileri sürmekte, buna karşılık eski çevre müsteşarlığı 3 ünitenin yıllık ortalama SO₂ atığının 571.079.60 ton olacağını ileri sürmektedir. % 1.36 sıyanıcı olacağı bakanlıkça da kabul edilen kükürt karışımının desülfirizasyonunun başlangıçta kesin olarak ele alınmaması ise son derece de büyük sakıncalara neden olabilecektir. Bu düzeyde bir kirlentcinin yörede yaratacağı kaybın sadece orman açısından yılda 100 milyar TL dolayında olacağı Ormancılık Araştırma Enstitüsü'nce saptanmıştır. Desülfirizasyon ünitesi kurulmadan termik santral yapımı Gökova kadar Anadolu'nun diğer yöreleri içinde sakıncalıdır.

Bununla birlikte burada ileri sürülen görüşleri çürütücü yeni kanıt ve bilgiler ileri sürülebilir. Toplum yaşamı geliştikçe, hayat daha karmaşıklaşıyor. Daha da ötesinde toplumsal ilişkiler ve toplumlar arası bütünlüşme, parça içinde çözümlenebilir görünen birçok konunun, etki ve çözüm alanını genişletiyor. Sorunların kavranılır ve çözümlenir olması daha geniş kesimlerin bilgilendirilmesini, ikna edilmesini ve işbirliğini gerekli kılıyor.. Bilgilendirmenin yetersiz kaldığı durumlarda (ki çoğunlukla karşılaşılan durum budur) inandırıcılık, güvenilirlik ve politik yeterlilik belirleyici olmaktadır. Gökova termik santralının yapılması konusunda sürdürülen tartışmalar sonucu kanıt olarak gösterilen bilgilerin güvenilirliği ve inandırıcılığı kalmadığı gibi politik yeterliliğin göstergesi olan birleştiricilik, muhaliflerin birleştirilmesi durumuna çoktan dönüşmüştür. Karşıt görüşlere kulakların kapalı olduğu durumlarda politik tercihlerin yeterlik düzeyi de düşüş gösterir. Hayatın hızla karmaşıklaştığı, değiştiği ve geliştiği günümüzde tek benim bildiğim doğrudur diyen, yanılıyordur. Ne yazık ki yanılı sorumluluğu, toplumsal yaşamda, kişisel sınırları çok aşmaktadır..

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODAŞI

Türk kamuoyu 1980'li yıllarda, öz kaynaklarımıza dayalı enerji santrallerinin, ivedi bir şekilde çoğaltılmasını kesin olarak benimsemiştir. Ancak enerji açığını kapamak için yapılacak bu santrallerin, sonradan düzeltilmesi zor yanlışlara neden olmamalıdır. Her büyük yapıda olduğu gibi, termik santrallerin yer seçimi, ayrıntılı etüd ve araştırmalar sonucu saptanmalıdır. Aceleyle getirilip alınan kararların zararının tüm ulusumuzca çekileceği bilinen bir gerçektir. Aceleyle getirilen yer seçimlerinde, Soma Termik Santralinde

olduğu gibi, kömür alanı üzerinde yer alan yapılar, bu kesimdeki kömürlerin işletilmesini olanaksız kılmış, çevre topografik şartların olumsuzluğu nedeniyle, kısa ömürlü yüksek kül barajlarının yapılması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Santral alanındaki kömürü işleyememek, bir yandan yüksek kül barajlarını inşa etmek, maliyetleri çok artırmıştır.

Gökova Santralı ile ilgili iyi bir zamanlama ile yapılan uyanlara rağmen bu yer seçiminde ısrar eden yönetimler, bunun teknik nedenlerini bilimsel bir doaygunlukta kamuya açıklayamamaktadırlar.

Kömür alanından Gökova Körfezine kaydırılan termik santralın yer seçimi konusu yalnız çevre kirlenmesi açısından değerlendirilip tartışılmaktadır. Ancak böyle bir santralın yer seçimi yapılırken çevre sorunlarının yanı sıra, yerbilimleri açısından da seçilen yerin uygunluğunun tartışılması zorunludur. Gelişmiş ilkelere bu gibi büyük yatırımlar yapılırken yerbilimlerinin önemi, yasalarla belirlenmiştir. Yer seçimi etüplerinde, doğal kaynaklar ve doğal afetler açısından ayrıntılı bilimsel incelemeler gereklidir. Bunun ülkemizdeki benzer örneği yapılması planlanan nükleer santrallerin, baraj ve hidroelektrik santrallerin yer seçimi araştırmalarıdır. Bu yapıların yer seçimleri, ayrıntılı bilimsel etüd ve araştırmalar sonucu saptanmaktadır.

Gökova Körfezi, Türkiye'nin yaygın olan aktif deprem zonlarından biri üzerindedir. Her ne kadar bu etkinlik, "Türkiye Deprem Haritası'Yıda ikinci derece deprem kuşağı olarak gösterilmişse de, son yıllarda elde edilen yeni verilerle bu bölgenin deprem aktivitesini doğrulayan ve tarihsel devirlerden meydana gelmiş büyük depremlerle, aetsel dönemde de 1926, 1957, 1959 ve 1961 depremleri, yöreyi etkileyen en önemli depremlerdir. Deprem episantr haritaları ve listelerinden de açıkça anlaşılacağı gibi, Gökova çevresinde büyük depremlerin etkin olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu büyüklükteki depremler, Türkiye genelinde, şimdiye kadar yaşanmış gözlemlere göre "yıkıcı deprem" sınıfına dahil edilir niteliktedir.

Ancak bu veriler, "bu alanda termik santral yapılmaz" anlamını taşımamaktadır. Bununla beraber, bu alana rastlayan deprem tehlikesi ve riskinin, birçok ülkede olduğu gibi, araştırmalarla ayrıntısı belirlenip, gerekli parametreler elde edildikten sonra yerin uygunluğunun tartışılması zorunludur. Santralın kıyıya

KEMERKÖY TERMİK SANTRALı... KEMERKÖY TERMİK SANTRALı... KEMERKÖY TERMİK SANTRALı... KEMERKÖY TERMİK SANTRALı...

. görüşler.. görüşler.. görüşler.. görüş

kaydırılması aktif kırıklar yönünden deprem riskini artırıcı veya azaltıcı bir faktör olup olmadığı bilimsel olarak açıklanmalıdır. Bu etüd ve araştırmalar yapılmadığı takdirde, gelecekte olabilecek deprem ve benzeri doğal afetlerin vereceği zararlar bu yer seçiminin aceleye getirilmesinin sonucu olacaktır.

Türkiye'de elektrik üretiminin hızla artırılmasına gö-nülden katılıyoruz. Ancak bu arttırımın Gökova yeri-ne, yörede yapılan Yeniköy Santralının veya Yatağan Santralının tevsii ile yapılmasını daha akılcı bir yol olacağı görüşündeyiz.

Ayrıca güneybatı Anadolu'da varolan hidroelektrik potansiyelin devreye sokulması ile bu cennet köşeyi kirlenmeden, daha da güzelleştirerek gerekli enerji arttırımının sağlanacağına inanıyoruz. Dalaman Çayı üzerinde yapılması planlanan ve projelendirilen Sami Soy dam, Narlı, Akköprü ve Dalaman Barajlarının bir an önce uygulamaya konması, bu enerji açığını kolaylıkla kapatacağı gibi, taşkından koruma ve sulama işlevleriyle ek yararlar sağlayacak ve bölgede doğayı güzelleştiren yeni göller oluşturacaktır.

TMMOB KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI

Bugün bilinmektedir ki, sanayileşme ve çevre sorunları birbirinin alternatifi ve kaçınılmaz sonuçları değildir.

Ülkemizin doğal kaynaklarından biri olan kömüre dayalı enerji üretimi doğru bir politika olmakla birlikte diğer doğal kaynaklara zarar vermek pahasına uygulanmamalıdır.

Bu anlamda, kömüre dayalı bir termik santralın çevreye vereceği zararın minimuma indirilebilmesi için,

1. Desülfürizasyon
2. Elektrofili

3. Atık su arıtma

ünitelerinin projelendirme aşamasında ele alınması gerekmektedir. Ayrıca işletme aşamasında çıkabilecek aksaklıklar nedeniyle söz konusu ünitelerin devre dışı kalmasına göz yumulmamalı, bu ünitelerde çıkabilecek arızalar, santralin ana ünitelerinde olabilecek arızalar kadar önemle ele alınmalıdır.

Bugüne kadar ülkemizde kurulmuş olan termik santralarda desülfürizasyon ünitesi yapılmaya gidilmemiştir, elektrofiltreler santrallerin en çok arızalanan birimleridir.

Bu projelendirme ve işletme anlayışının ve de uygulamaların Gökova'da kurulacak olan Kemerköy Termik Santralında da sürdürüleceği, kullanılacak linyitteki kükürt oranının yüksek olması nedeniyle, havaya saatte 10 tonun üstünde SO₂ yayılacağı düşüncesinden hareketle oluşabilecek çevre kirlenmesinin boyutlarını tahmin etmek zor değildir.

Kaldı ki; Kemerköy'de kurulacak olan santralın yeri saptanırken, ne Gökova'nın ülkemizin en önemli turizm bölgelerinden olduğunun, ne bölgede daha önce kurulmuş olan Yatağan Termik Santralının yarattığı ön kirlenmenin ne de söz konusu santralın yeri itibarıyla Akdeniz'in kirlenmesine kadar yol açabileceğinin dikkate alındığı kanısında değiliz.

Bir tek amaç güdülmüştür, en ucuz ve en kısa yoldan, maliyeti düşük enerji üretimi.

Doğal kaynaklarımızı akılcı kullanmak durumunda olan ülkemiz açısından, çevre kirlenimi sorununun mutlaka birincil planda ele alınması zorunludur. Yer seçimi yapılırken ise bir merkezi planlama gereklidir.

Ülkemizde giderek artmakta olan çevre bilinciyle bugün Gökova halkı da yaşadığı çevreye sahip çıkmakta ve kurulacak olan santrale hayır diyebilmektedir.

"ELEKTRİK İÇ TESİSLERİ YÖNETMELİĞİ" ÇIKTI

4.11.1984 tarih ve 18565 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren
"Elektrik İç Tesisleri Yönetmeliği"
Merkez Şube ve Temsilciliklerden sağlanabilir.